

RAKENNUSKULTTUURI-INVENTOINTI

29. HAAGA

HELSINGIN KAUPUNGINMUSEON TUTKIMUKSIA JA RAPORTTEJA
1/1996

Helsingin kaupunginmuseon tutkimuksia ja raportteja 1/96.

Tommi Lindh

HELSINGIN RAKENNUSKULTTUURI-INVENTOINTI – 29. HAAGA

HELSINGIN KAUPUNGINMUSEO
1996

Tommi Lindh

HELSINGIN RAKENNUSKULTTUURI-INVENTOINTI – 29. HAAGA

Helsingin kaupunginmuseon tutkimuksia ja raportteja 1/96

ISBN 951-772-867-0
ISSN 1238-9870

Toimitus ja taitto	Tommi Lindh
Teemakartat	Hannu Lunkka
Valokuvat	Arto Hujanen
Kannen kuvat	Helsingin Suomalainen Yhteiskoulu, Tommi Lindh (TL) 1996 Entinen Huopalahden Elanto, TL 1996
Takakannen kuvat	Villa Furuhäll, Arto Hujanen (AH) 1996, Helsingin kaupunginmuseo (HKM) Haagan ala-aste, AH 1996, HKM Isonnevantie 5, AH 1996, HKM Lärkan, AH 1996, HKM Asunto-osakeyhtiö Orakoto, AH 1996, HKM
Painatus	Painotalo Miktor Ky, Helsinki 1996
Myynti ja jakelu	Helsingin kaupunginmuseo

SISÄLTÖ

SISÄLTÖ 3
ESIPUHE 5
LUONNONOLOT 6
Maasto 6
Vesialueet 6
YLEISTÄ HISTORIAA 7
ASEMAKAAVOITUKSEN HISTORIAA 9
Helsingin pitäjän Huopalahden kylä 9
Plan till Haga Villastad 9
Haagan taajaväkinen yhdyskunta 1906–1922 10
Munkkiniemi-Haaga 10
Haagan kauppala 1923–1945 11
Kartta 1. Haagan korttelikerrostumia 12
Helsingin 29. kaupunginosa 1946– 13
Pohjois-Haaga I 13
Etelä-Haaga 13
Kivihaka 14
Kaavamuutokset 14
Eliel Saarisen tie 14
Suojelutilanne 15
Kartta 2. Nykyisen rakennuskannan käyttöönottovuodet 16
RAKENTAMISEN HISTORIAA 17
Asuntorakentaminen ja yleisiä huomioita rakennuskannasta 17
Huvilakaupungin rakentuminen 1900–1922 17
Haagan kauppalan rakentuminen 1923–1946 18
Helsingin 29. Kaupunginosan rakentuminen 1947–1996 19
Kartta 3. Keskeisiä rakennussuunnittelijoita 21
Julkiset rakennukset 22
Koulut 22
Päiväkodit 23
Vanhainkodit 23
Kartta 4. Julkisia rakennuksia 24
Muut julkiset rakennukset 25
Teollisuus- ja liikerakennukset 27
Orapihlajatien teollisuusvarastot 27
Huoltoasemat 28
Kartta 5. Rakennusten nykyiset käyttötarkoitukset 29
Katutilat ja puistot 30
Puistot 30
Aukiot 30
Kartta 6. Puistot ja aukiot 32
ALUEET 33
Etelä-Haaga (osa-alue 291) 33
Pienalue 2912 ("Etelä-Haagan keskiosa") 33
Pienalue 2913 ("Etelä-Haagan pohjoinen osa") 33
Pienalue 2914 ("Orapihlajakallio") 33
Pienalue 2915 ("Riistavuori") 34
Kivihaka (osa-alue 292) 34
Pienalue 2920 34
Pohjois-Haaga (osa-alue 293) 34
Pienalue 2932 ("Santavuori") 34
Pienalue 2934 ("Nuijamiestentien alue") 35
Kartta 7. Pienaluejako 36

INVENTOINTI 1996 37
Rajaus 37
Mitä tietoja kerättiin? 37
Arkistot 38
Tuotettu materiaali 39
LUKUOHJE 40
Inventointitietokanta [29.MDB] loppuraportti 40
Rekisteritiedot 40
Arkistotiedot 40
Maastotiedot 41
LÄHTEET JA KIRJALLISUUS 43
Painamattomat lähteet 43
Painetut lähteet ja kirjallisuus 43

ESIPUHE

Helsingin kaupunginmuseo ja Helsingin kaupunkisuunnitteluvirasto tilasivat keväällä 1996 allekirjoittaneelta Etelä-Haagan pääosan ja Pohjois-Haagan eteläisimmän osan rakennuskulttuuri-inventoinnin. Työssä noudatettiin kaupunginmuseolle laatimani – tässä yhteydessä edelleen kehitellyn – inventointijärjestelmän mukaista työskentelytapaa. Myöhemmin tässä raportissa kerrotaan inventointijärjestelmästä yksityiskohtaisemmin.

Raportti on jaettu kolmeen osaan. Ensimmäisessä osassa kerrotaan Haagan historiasta ja se painottuu asemakaavoitukseen ja rakentamiseen. Toisessa osassa käydään läpi Haagan alueet niiltä osin kuin niistä ei ole jo mainittu rakentamisen historiaa käsittelevässä kohdassa. Kolmannessa osassa esitellään inventointitapa yksityiskohtaisesti.

Raportti on tarkoitettu toimimaan yhdessä inventoinnissa tuotettujen muiden asiakirjojen kanssa. Esimerkiksi kohdelomakkeissa ei mainita kaikkia rakennukseen liittyviä historiallisia tai alueellisia tekijöitä. Siksi varsinkin koko aineiston tulostetun laitoksen yhteyteen olisi aina liitettävä tämä teksti.

Inventoinnissa ei ole tehty suojelu- tai arvoluokitusta. Kohdelomakkeiden kohdassa **säilymisedellytykset** on mainittu tämänhetkinen suojelutilanne tai uhka säilymiselle (esim. näkyvä huono kunto). Suojelumerkintä on liitetty suoraan kaupunkisuunnitteluviraston kaavasuojelurekisteristä. Tulevaa suojeluluokitusta varten tämä inventointi antaa välttämättömät taustatiedot.

Julkaisuun ei ole liitetty inventoinnissa tuotettuja 514 kohdekorttia, mutta ne ovat nähtävissä Helsingin kaupunginmuseossa.

Mukavia lukuhetkiä inventoinnin parissa toivottaa

Tommi Lindh
arkkitehti SAFA

LUONNONOLOT

Maasto

Haaga on kallioista kumpuilevaa metsämaastoa, jonka rakentamista edeltäneestä ilmeestä saa vielä hyvän kuvan Haagan lukuisien puistojen kohdalla. Korkein kukkula on Orapihlajakallio (+36,1 metriä). Lähes yhtä korkeita paikkoja on Riistavuorella ja Oskelan aukion viereisessä puistossa. Korkeuserot ovat rakennetuilla alueilla suuret. Vaihteluväli on noin kolmekymmentä metriä. Nyt inventoidun alueen matalin kohta on Kauppalanpuiston eteläpäässä (+1 m). Osittain myös tästä johtuen 1940-luvun lopulla ja 1950-luvulla laaditut Haagan kaupunginosan asemakaavat noudattelevat paremmin maastomuotoja kuin Saarisen Munkkiniemi-Haaga -suunnitelma, joista enemmän tuonnempana.

Suuret puistot ovat yleensä melko luonnontilaisia metsämäisiä alueita, joissa kasvaa lähinnä havupuita. Alueella on myös joitakin soita ja lukuisia paljaita kallioita.

Vesialueet

Haagan alueen läpi virtaa kapea joki. Mätäpuro kuuluu keskeisesti Kauppalanpuiston maisemaan. Mätäpuro alkaa Tuomarinkylän pelloilta laskien Pakilan ja Pirkkolan läpi Haagaan. Nykymuodossaan se ilmestyy näkyviin Haagassa Maunulan puiston suunnasta, alittaa Nurmijärventien ja saapuu Kauppalanpuistoon virraten mutkittelevana Vihdintien ali lopulta Pikku-Huopalahteen. Kauppalanpuistossa on Mätäpurosta padottu allas.

YLEISTÄ HISTORIAA

Paras yleisteos Haagan historiasta kauppalavaiheen loppuun asti on John E. Roosin vuonna 1950 ilmestynyt *Haagan kauppalan historia.* Tässä kappaleessa mainitut asiat ovat pääasiassa tuosta teoksesta löytyneitä rakennettuun ympäristöön liittyviä yleisen historian tapahtumia.

Haagan alueen historia liittyy tiiviisti Huopalahden kylän, Helsingin pitäjän ja Helsingin kaupungin historiaan. Turku–Viipuri tie kulki lännestä Haagan kautta Vanhankaupunginlahden Kuninkaankartanolle. Ensimmäinen asutus lienee sijainnut tämän tien lähettyvillä. Toinen syy Haagan alueen kehittymiselle olivat merkittävät kalasaaliit Vantaanjoesta, jonka laskuväylä aikaisemmin lienee kulkenut nykyisen Mätäjoen paikkeilla laskien ainoastaan Isoon-Huopalahteen. Virolaisen Paadisten luostarin munkit olivat saaneet lahjoituksena Maunu Eerikinpojalta kalastusoikeudet vuonna 1351 eivätkä luopuneet niistä ennen kuin 1428, jolloin he myivät oikeutensa Turun piispalle. Kustaa Vaasan aikana kruunu tuli kirkon tilalle.[1]

Viljelytoiminta Huopalahdessa on ollut 1400-luvulta lähtien suuriin tiloihin keskittynyttä. Korpaksen, Backaksen, Grejuksen, Böhlen ja Stenbackan verotilat hallitsivat Huopalahden maa-alueita. Ne lahjoitettiin Helsingin kaupungille 1650. Helsingin omistusoikeus kuitenkin syystä tai toisesta unohdettiin ja tiloilla harrastettiin n. 300 vuotta yksityistä maanviljelystä.[2]

Nykyinen Haagan kaupunginosa sijaitsi kokonaisuudessaan Korpaksen ja Backaksen tilojen alueella. Vuonna 1886 Backaksen omistajaksi tullut kauppapuutarhuri Mårten Gabriel Stenius aloitti uuden aikakauden Pikku-Huopalahdessa. Kauppapuutarhatoiminta leimasi alueen ilmettä seuraavat 60 vuotta. Hänen perustamansa yhtiö M. G. Stenius Oy[3] teki 1800-luvun lopulla aloitteen Hagan huvilayhdyskunnan perustamisesta liittyen Helsinki–Turku -rantaratahankkeeseen. Rata rakennettiin nykyisen Haagan keskiosan halki. Radan valmistuessa 1901 Huopalahdessa oli jo joitakin huviloita, niistä merkittävimmät olivat Johan Johanssonin Villa Johannislund[4] sekä Steniuksen oma huvila. Vuonna 1901 junat alkoivat pysähtyä myös Haagassa, ja ensimmäinen asemarakennuskin valmistui jo vuonna 1902.

Huopalahden asema

Haagan taajaväkinen yhdyskunta perustettiin Korpaksen ja Backaksen tilojen alueelle

1 Roos 1950 s. 11.

2 Roos 1950 s. 13–14.

3 Tuohon aikaan M. G. Stenius-yhtiössä käyttivät valtaa lähinnä Herman Renlund, Julius Tallberg ja Leopold Lerche.

4 Villa Johannislund purettiin vasta 1970-luvulla kiinteistöyhtiön pihalta. Mahdollisesti osoitteessa Haagan urheilutie 1 – Kauppalantie 44. Asian tarkastaminen vaatii perusteellisempaa tutkimusta kuin mihin tässä yhteydessä oli mahdollisuus.

vuonna 1906. Huvilayhdyskuntaa muodostettaessa Korpas jaettiin kahteen tilaan: Korpas ja Haga. Lisäksi yhdyskuntaan liitettiin maakauppojen kautta osia Meilahden, Bölen ja Grejuksen tiloista. Haagan taajaväkinen yhdyskunta oli monessa mielessä sama asia kuin M. G. Stenius osakeyhtiö, jonka intresseissä oli alueen kehittäminen tiiviiksi huvilayhdyskunnaksi, jonka rakennustontteja se voisi vuokrata ja myydä sopiviksi katsomilleen henkilöille.

Haagan taajaväkinen yhdyskunta virallisti asemansa 1906 ja toimi huvila-alueena Huopalahden kunnassa vuoteen 1922 asti. Liikenneyhteyksistä Haagaan on mainittava, että linja-autoliikennettä kokeiltiin jo vuonna 1907 ja vuonna 1914 M.G. Stenius Oy rakennutti oman raitiotielinjan Töölöntullista Haagaan.

Haagan kauppala perustettiin vuonna 1923 ja se toimi kauppalana Helsingin suureen alueliitokseen vuonna 1946 asti. Haagan kauppalan lyhyt historia on tulkittava itsenäistymispyrkimysten saavutukseksi. Steniuksen ajoista lähtien oli Haagan pyritty luomaan omaleimaista ja mielellään itsenäistä puutarhakaupunkia lähelle Helsingin kaupunkia, mutta kuitenkin luonnon helmassa. Päämäärään päästiin lopulta vuonna 1923 Haagan kauppalan muodossa, mutta jo 23 vuotta myöhemmin itsenäisyys menetettiin ja Helsinki laajeni. Roos ei teoksessaan mainitse alueliitoksen seurauksia Haagassa vaan päättää kirjansa alueliitosprosessin kuvaukseen ja toteamukseen: "Haagan kauppalan taru oli päättynyt. Joulukuun 29 päivänä 1945 vietettiin kauppalassa tunnelmallinen lopettajaisjuhla, joka oli omistettu menneen ajan muistolle... ...Vuoden vaihteesta lähtien Haaga muodosti osan Suur-Helsinkiä."

Haagan kaupunginosan kaavoituksessa osa vanhoista tielinjauksista jätettiin ennalleen, mutta pääperiaate oli koko alueen rakentaminen uudelleen. Huvilakaupunki hävitettiin 1970-luvun puoliväliin mennessä kokonaan Huopalahden asemaa ja kirkkoa sekä muutamaa korttelien keskiosiin tai laitamille jäänyttä rakennusta lukuun ottamatta. Kauppalan aikaisia kivirakennuksia jäi niinikään muutama. Haagan purkukaava oli niin totaalinen, ettei nykyisen Haagan missään osassa ole edes katkelmaa, josta voisi päätellä miltä se on näyttänyt ennen vuotta 1946.

Uusi Haaga alkoi hahmottua 1950-luvun puoliväliin tultaessa. Vielä pitkälle 1970-luvulle asti oli uusien kerrostalojen välissä vanhempaa rakennuskantaa. Nyt inventoidulla alueella Haagassa on jäljellä nelisenkymmentä ennen vuoden 1946 alueliitosta rakennettua taloa kertomassa alueen varhaisemmasta historiasta. Viisikymmenluvun alusta alkaen rakennettu uusi Haagan kaupunginosa on viihtyisä ja suosittu asuinalue Helsingissä. Viheralueita on riittävästi ja vaihteleva maasto ja mutkittelevat kadut antavat puutarhakaupunkimaisen vaikutelman toisinaan melko korkeistakin kivirakennuksista huolimatta.

Kaupunginosan muodostavat Pohjois-Haaga, Etelä-Haaga, Kivihaka ja Lassila. Pohjoisena rajana on Muurimestarintie (eli Kehä I). Nyt inventoinnin kohteena ovat Pohjois-Haagan vanhin osa (Pohjois-Haaga I), koko Etelä-Haagan Vihdintien koillispuoliset osat (eli Pikku-Huopalahden itäosaa ja Lapinmäkeä lukuun ottamatta koko Etelä-Haaga) sekä Kivihaka.

ASEMAKAAVOITUKSEN HISTORIAA

Helsingin pitäjän Huopalahden kylä

Plan till Haga Villastad

Haagan huvilakaupungin suunnitelma, jonka Lars Sonck laati vuonna 1901 antoi käsityksen tulevan huvilayhdyskunnan keskeisten osien hahmosta, mutta sitä ei käytetty asemakaavan tavoin käytännön rakentamista ohjaavana. Sonckin kirjaamat tielinjaukset ovat saattaneet olla olemassa jo suunnitelmaa laadittaessa. Joka tapauksessa pääpiirteissään suunnitelman mukaisia ovat tänäkin päivänä aseman eteläpuoliset korttelit, nykyinen Palokaivon aukio, Tunnelitie, Vespertie, Kauppalantien ja Kylätien päätteet, Haagan urheilutie sekä Angervotie radan alituksineen. *Plan till Haga villastad* on osoitus pyrkimyksestä järjestäytyneeseen huvila-asutukseen aukioineen ja julkisine rakennuksineen.

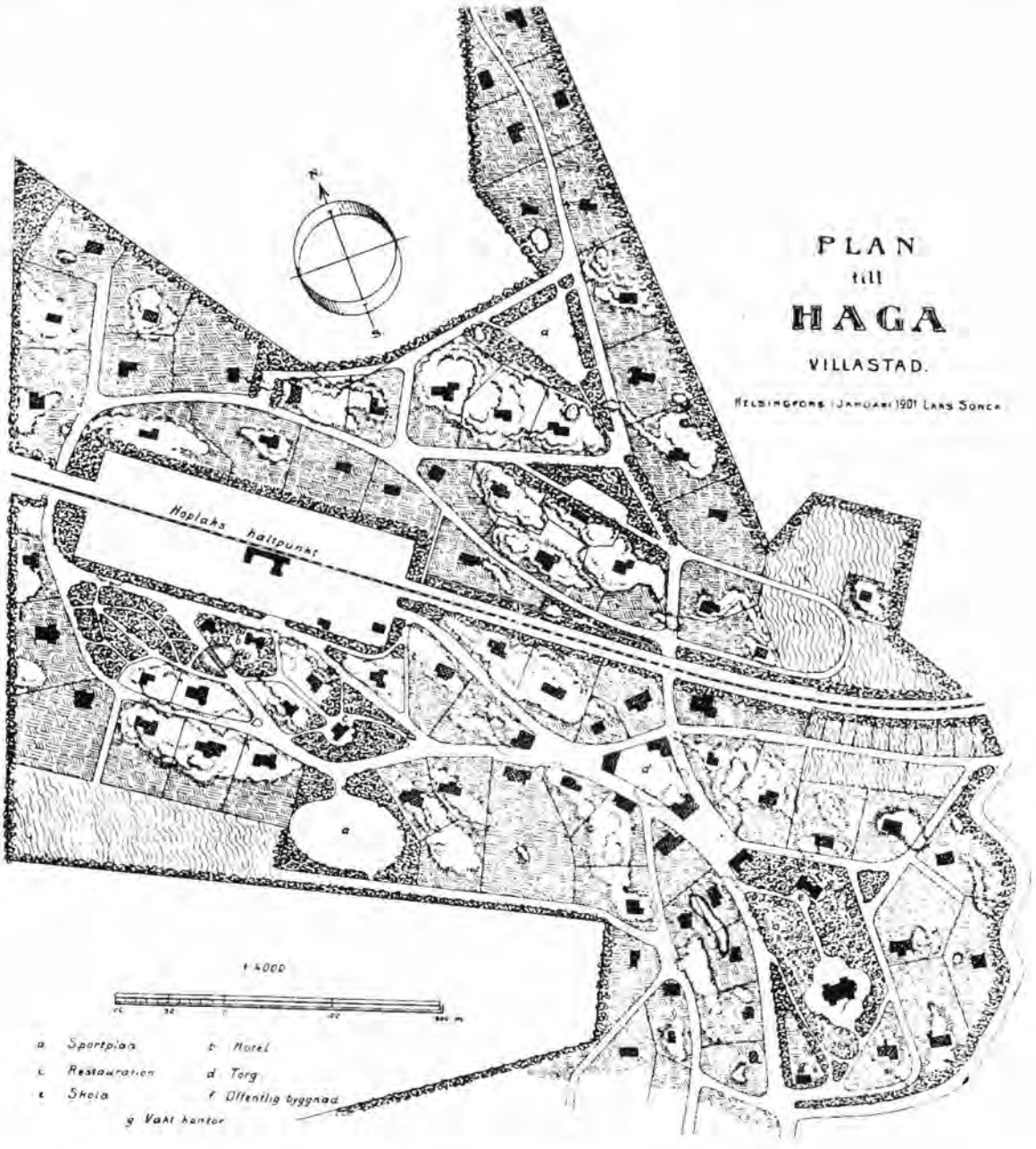

Lars Sonckin vuonna 1901 laatima suunnitelma Haagan huvilakaupungiksi (Raos s.31).

Haagan taajaväkinen yhdyskunta 1906–1922

Eliel Saarisen Munkkiniemi-Haaga-suunnitelman Haagan puoleinen osa vuodelta 1915 (Saarinen 1915 s.76–77).

Munkkiniemi-Haaga

Eliel Saarisen Munkkiniemi-Haaga -suunnitelma vuodelta 1915 toimi käytännössä Haagan alueen asemakaavana alueliitokseen saakka. Siihen tehtiin kortteli kerrallaan muutoksia ja tarkennuksia. Kortteleita pilkottiin ja yhdisteltiin, katulinjauksia muokattiin joko olemassaolevan rakennuskannan kanssa paremmin toimivaksi tai suhteellisen hankalien luonnonolosuhteiden pakottamana. Suur-Helsingin asemakaavaluonnos (Eliel Saarinen 1918) toistaa Haagan osalta Munkkiniemi-Haagassa olleet ajatukset. Haagan huvilayhdyskunnan rakennusjärjestys samalta vuodelta täsmensi suunnitelman täytäntöönpanoa.

Haagan kauppala 1923–1945

Haagan kauppalan peruskartan laati J. Aatila vuonna 1923, koska kauppalan asemakaavaprojekti osoittautui vaivalloiseksi ja tarvittiin jonkinlainen pohja tonttikauppaa yms. varten. Berndt Aminoffin asemakaavaluonnos vuodelta 1927 yhdisti Saarisen suunnitelmat ja toteutuneen maankäytön. Rakentaminen ei ollut käytännössä johtanut Saarisen suunnitelman mukaisiin umpikortteleihin yli neljäkerroksisine rakennuksineen eivätkä huvilatkaan olleet sijoittuneet säännöllisiin tonttirivistöihin radan pohjoispuolella, kuten Saarinen oli kaavaillut. Aminoffin kaavassa rakentamattomilla alueilla vielä pyrittiin säännöllisempään kaupunkirakenteeseen. Umpikortteleista oli kuitenkin jo kokonaan luovuttu. Suuret katulinjaukset, puoliympyränmuotoiset "kiertotiet" ja puistoakselit noudattivat edelleen Saarisen kaavan periaatteita. Joitakin kortteleita rakennettiin Aminoffin luonnoksen mukaisesti. Jäljellä ovat vielä Haagan muutamat 1920- ja 1930-luvulla rakennetut kerrostalot tästä esimerkkeinä. Aminoffin kaavaluonnos oli siis Saarisen kaavoja puutarhakaupunkimaisempi.

Vuonna 1929 painettiin Aminoffin kaavaluonnokseen perustunut Munkkiniemen yhdyskunnan ja Haagan kauppalan kartta. Noin viisikymmentä korttelia nykyisessä Etelä-Haagassa on tämän kartan mukaisilla paikoillaan (kartta 1, Haagan korttelikerrostumia).

Kartta 1. Haagan korttelikerrostumia

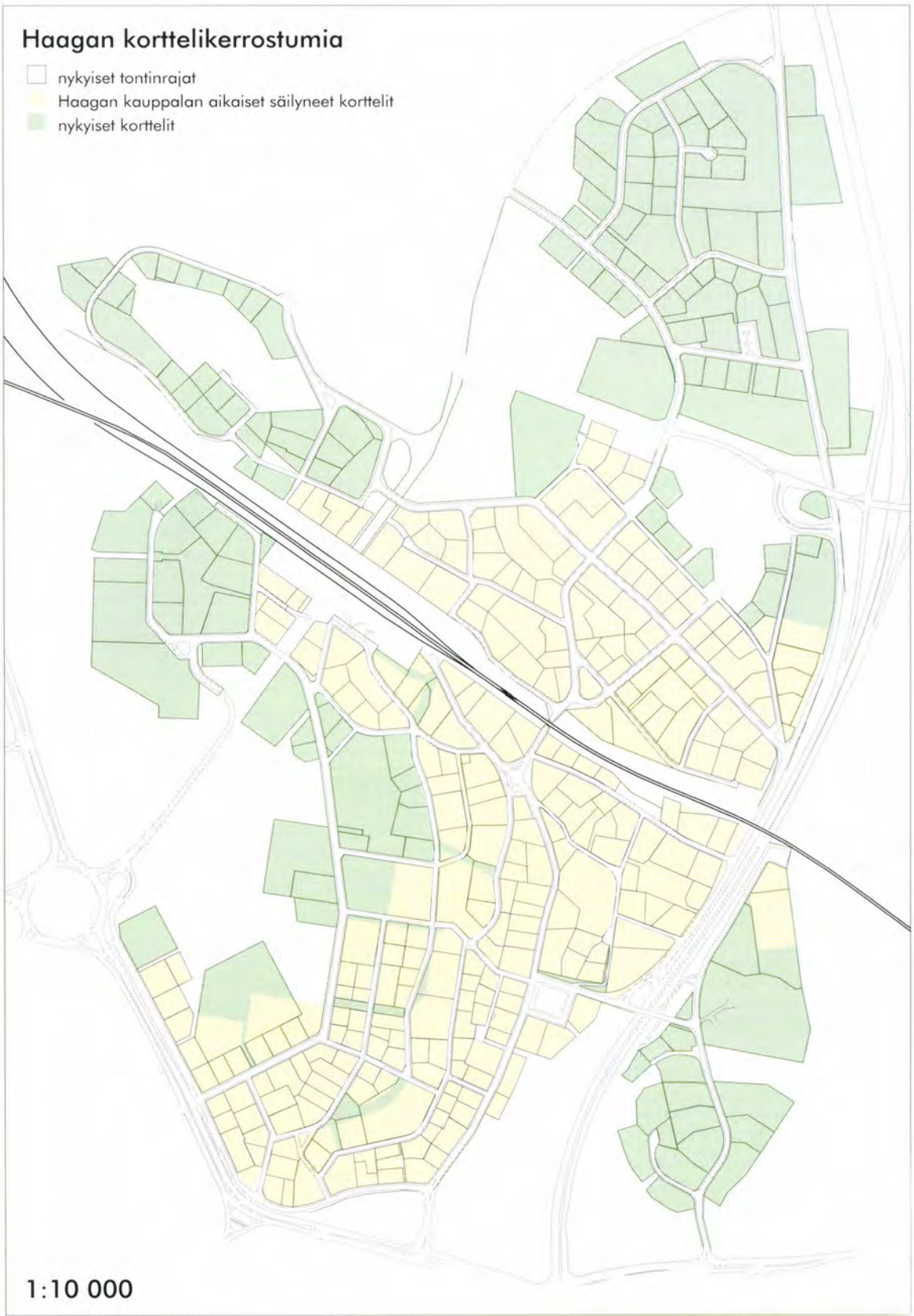

Helsingin 29. kaupunginosa 1946–

Alueliitoksen jälkeen Helsingin kaupunki kaavoitti Haagan kauppalan alueet kokonaan uudelleen. Kauppalan kortteleita ja katulinjauksia on säilynyt varsinkin radan eteläpuolisilla alueilla (ks. kartta 1 s. 11). Vanhimmat Birger Brunilan allekirjoittamat suunnitelmat ovat jo vuodelta 1939[5], mikä ei ole yllättävää, olihan uusien alueiden liittäminen Helsinkiin ollut esillä muodossa tai toisessa vuosisadan alusta lähtien. Varsinkin 1920- ja 1930-luvuilla asiasta puhuttiin paljon ja haagalaiset olivat nuoresta kauppalastaan ylpeitä, mutta samalla valmistautuivat jo Helsinkiin liittämiseen.[6] Sota tuli kuitenkin väliin ja viivästytti alueliitosta vielä vuoteen 1946, jolloin kaavoituspuolella oli asiaan ehditty hyvin valmistautua. Sotavuosilta löytyy kolmetoista erilaista Haagan kauppalaa koskevaa asemakaavasuunnitelmaa. Varsinaiset asemakaavat vahvistettiin Pohjois-Haaga I:n osalta 1949, Etelä-Haagan ja Pohjois-Haaga II:n osalta 1952 Pohjois-Haaga III:n[7] osalta 1955 ja Kivihaan osalta 1959. Pohjois-Haaga I:tä lukuun ottamatta Haagan kaavoihin on tehty huomattava määrä muutoksia rakentamisen aikana. Haagan osa-alueiden Kivihaka ja Niemenmäki[8] nimet vahvistettiin 1962.

Pohjois-Haaga I

Nyt inventoitavan alueen Pohjois-Haagan puoleinen osa, joka on Pohjois-Haagan ensimmäinen rakennusvaihe ja tunnetaan myös nimellä Pohjois-Haaga I, sai asemakaavansa vuosina 1945–1949. Ensimmäiset luonnokset ovat Birger Brunilan laatimat vuosilta 1945–1947. Asemakaava-arkkitehdiksi Brunilan jälkeen tullut Väinö Tuukkanen on allekirjoittanut vahvistetun asemakaavan vuodelta 1949. Vuoden 1949 kaavassa Nuijamiestentien itäpuoli oli vielä varattu asuntorakentamiseen. Nykyinen suurten toimistotalojen rakentamisen mahdollistanut kaava on vuodelta 1971.[9]

Etelä-Haaga

Etelä-Haaga on 1959 vahvistettu osa-alueen nimi. Etelä-Haagan kuuluvat Haagan kauppalan ja huvilayhdyskunnan aikaiset alueet kokonaisuudessaan. Nykyinen kaava on vuodelta 1952, mutta sitä on muutettu ja uudistettu rakennustoiminnan suuntautuessa hankalammin hyödynnettäville alueille. Selkeät rakennustoiminnan huiput ja muutoskaavat ajoittuvat 1950-luvun puoliväliin, 1960-luvun alkuun ja 1970-luvun alkuun.[10]

5 Haagan kauppalan Kalvotorin järj. 17.6.1940. B.B. – Helsingin kaupungin kiinteistövirasto, asemakaavaosaston arkisto. – Asiakirja koskee nykyisen Palokaivon aukion järjestelyä.

6 "Helsingin ympäristöjen liittämistä kaupunkiin koskeva selvitystyö oli nyttemmin kauppalanhallituksen saamien tietojen mukaan ehtinyt niin pitkälle, että Haagan kauppala ja Huopalahden kunta todennäköisesti v:n 1937 alusta liitetään Helsinkiin" – Roos 1950 s. 207.

7 Pohjois-Haaga III tunnetaan parhaiten sinne järjestetystä Asuntoreformiyhdistyksen arkkitehtuurikilpailusta, jonka pääsarjan voitti Heikki Sirén ehdotuksella "Käärmesolmu" Viljo Revellin ja Eero Eerikäisen jäädessä toiseksi ehdotuksellaan "1953". Kilpailu ei johtanut toteutukseen, mutta sillä oli suuri merkitys Suomessa 1950-luvulla käytyyn asuntoalueiden suunnittelukeskusteluun. Näyttävin kuvin mm. Arkkitehti-lehdessä julkaistu Viljo Revellin lunastettu "Sininen nauha"-ehdotus lienee kilpailun mieleenpainuvin. – Rakennustaito 1953 s. 201–220, Arkkitehti 7–8/1954.

8 Niemenmäki on myöhemmin liitetty Munkkiniemeen.

9 Pohjois-Haagan asemakaavaluonnos, Birger Brunila 1945 (nrot 2516 ja 2517), Pohjois-Haagan asemakaavaehdotus, Birger Brunila 1946 (nrot 2567 ja 2577), Pohjois-Haagan asemakaavaluonnos, Birger Brunila 1947 (nro 2665), 29. kaupunginosan (Pohjois-Haaga I) asemakaava, Väinö Tuukkanen 1949 (nro 2890), Asemakaava ja muutos kortt. 29101 ja 29104 (nro 6616). – Helsingin kaupungin kiinteistövirasto, asemakaavaosaston arkisto.

10 29. kaupunginosan eteläosan asemakaava, V. Tuukkanen 1952 (nro 3261), 29. kaupunginosan eteläalueen luoteisosan (Otapihlajakallio) asemakaava, V. Tuukkanen 1958 (nro 4480), Katuel. Eliel Saarisentie 1977 (nro 7735). – Helsingin kaupungin kiinteistövirasto, asemakaavaosaston arkisto.

Kivihaka

Kivihaan aluetta koskeva 29. kaupunginosan kaakkoisen alueen asemakaava – V. Tuukkanen 1959 (nro 4552) – on toiminut pohjana rakentamiselle. Kivihaka esiintyi omana alueenaan nimellä "Haga mäki" jo Eliel Saarisen Munkkiniemi-Haaga-suunnitelmassa (ks. s. 9). Saarisen muotoilemat katulinjaukset kortteleineen esiintyvät vielä vuonna 1948 painetussa Helsingin kaupungin kiinteistökartassa suurelta osaltaan rakentamattomana, mutta kaavoitettuna alueena. Siitä huolimatta Kivihakaan ei rakennettu vuosina 1915–1959 yhtään Saarisen kaavan mukaista korttelia.

Kaavamuutokset

Inventoidulle alueella on tehty lukuisia asemakaavamuutoksia 1960–1985, joista merkittävimpiä ovat Asemakaavan muutos kortteleihin 29007, 29008, 29026, 29027, 29028, 29029, 29031 ja 29032, Väinö Tuukkanen 1960 (nro 4696), Ehdotus Vihdintien ja Pitäjänmäentien risteyksen järjestelyksi 1961 (nro 4987), Haagan puroalueen järjestelyehdotus 1963 (nro 5335 a ja b), Palokaivon aukion liikennejärjestely 1963 (nro 5422), Haagan torin järjestelyehdotus 1963 (nro 5451) ja Haagan suon täyttösuunnitelma ja puiston järjestelyehdotus 1967 (nro 5949).

Eliel Saarisen tie

Lisäksi on mainittava Eliel Saarisen tien kysymys, joka on puhuttanut haagalaisia ja kaupungin päättäjiä jo kohta 40 vuotta. Tien linjaus esiintyy ensimmäisen kerran Eliel Saarisen Munkkiniemi-Haaga-suunnitelmassa nimellä "Keskus Puisto tie". Tuukkasen 1952 kaavassa kadulla on nykyinen nimensä ja linjauksensa. Eliel Saarisen tiehen ei kuitenkaan syystä tai toisesta rakennettu Isonnevantien ja Ilkantien välistä osuutta (eli suurinta osaa). Lisäksi Pitäjänmäen liikenneympyrän puoli ei noudata kaavan linjausta.

Miksi katu jäi rakentamatta? Tähän kysymykseen en ole saanut selkeää vastausta kaavoittajilta, liikennesuunnittelijoilta enkä rakennusviraston katuosaston insinööreiltä. Oletukseni on, että radan alitustunnelin rakentaminen uutta tielinjausta varten oli 1950-luvulla teknisesti vaativa ja kustannuksiltaan mittava hanke, johon ei haluttu ryhtyä ilman pakottavaa tarvetta. Olihan rantaradan rakentamisen yhteydessä tehty Tunnelitien tunneli jo olemassa. Vanha tunneli olikin ainoa väylä Etelä-Haagan etelä- ja pohjoisosien välillä 1970-luvulle saakka.[11] Haaga-Vantaan kaavoitustyön ja Martinlaakson radan rakentamisen yhteydessä asiaan palattiin ja Eliel Saarisen tielle rakennettiin tunneli kahden jalankulkutunnelin lisäksi. Tässä vaiheessa alueen asukkaat olivat jo tottuneet asumaan metsämäisen puiston eikä kokoojakadun varressa. Asukasvastustus järjestäytyi ja asia sai välillä hysteerisiäkin piirteitä. Tien rakentamista on lykätty useaan otteeseen.

Puuttuvan tien vaikutus Haagan liikenneoloihin on dramaattinen. Haaga tunnetaan läpiajokielloistaan ja umpikujistaan. Melko raskas ajoneuvoliikenne kuormittaa asuntokatuja ja Pohjois-Haagan liikenne ohjataan kiertoteitä pitkin Nuijamiestentietä tai Vihdintientä käyttäen. Haagan kaavallinen ja liikenteellinen toimivuus on pistetty toiseen vaakakuppiin ja muutamien asuinkerrostalojen asukkaiden mukavuus toiseen.

Suunnitellun tien varren taloissa on tällä hetkellä metsään suunnattuja liikehuoneistoja ja radan ali kulkee lähes umpeen kasvanut vesakkotunneli. Molemmat kertovat omaa kieltään pitkään kestäneestä tiehankkeesta. Tien rakentamiseen on palattu kaavoittajan toimesta vuonna 1977, jolloin tien katualue määriteltiin uudelleen. Vuonna 1988 kaupunginhallitus

11 Nuijamiestentien lisäksi se on edelleen ainoa ajoneuvoliikenteen väylä Etelä- ja Pohjois-Haagan välillä. Kävelytunneleita on kaksi, Huopalahden aseman molemmissa päissä.

teki päätöksen tien rakentamisesta. Tällä hetkellä Eliel Saarisen tien rakentamista joukkoliikennekatuna ja osana Jokeri-bussihanketta tutkitaan.

Suojelutilanne

Rakentamattoman Eliel Saarisen tien ympäristöllisistä arvoista puhuminen tuntuu melko vaatimattomalta kun sitä verrataan Haagan huvilakaupungin hävitykseen. Seitsemänkymmentäluvulla herännyt rakennussuojeluaktiivisuus ei ehtinyt pelastaa yhtään Haagan huvilakortteleista. Edes katunäkymiä tai katutiloja ei ole jäljellä. Toistaiseksi suojellut rakennukset ovat harvalukuisia ja muun kaavoitustyön yhteydessä esiin tulleita kohteita.

Inventointialueella on kolme kaavalla suojeltua rakennusta. Kaksi kaavassa nro 9245 on suojeltu merkinnällä sr-2 ja yksi kaavassa nro 9484 merkinnällä sr-1. Suojellut rakennukset ovat 27/7/1 vuodelta 1928 ns. Joel Lehtosen huvila (sr-2), 92/1/1 vuodelta 1929 Haagan Puhelinkeskus (sr-2) ja 2/656/1 vuodelta 1929 Kivihaan puolella Nurmijärventien laidassa oleva puinen asuinrakennus (sr-1). Vuoden 1986 Suosituksia rakennussuojelukohteille esikaupunkialueilla kohdeluettelossa mainitaan Haagasta 15 kohdetta. Vuonna 1995 määrättiin erityiseen rakennuskieltoon[12] Kauppalantie 2:ssa sijaitseva entinen Elannon myymälä, jonka on suunnitellut Väinö Vähäkallio vuonna 1927. Muita suojelukohteita nyt inventoidulla alueella Haagassa ei ole.

Inventoinnin yhteydessä ei rakennussuojelukohteita voi eikä tule esittää. Sen sijaan inventointi antaa pohjatiedot tulevalle kaavasuojelulle. Tässä tekstissä on myöhemmin lueteltu rakennustyypeittäin eri ikäisiä Haagan rakennuksia. Lisäksi kaikista rakennuksista on olemassa kohdelomake, joka sisältää keskeiset tiedot rakennuksesta. Teemakarttojen ja tämän tekstin avulla Haagan rakennuskannasta on mahdollista saada kokonaiskäsitys kohdelomakkeiden toimiessa tarkemman tiedon lähteinä.

Esso Pohjois-Haaga Nuijamiestentie 12, joka purettiin kesällä 1996.

Inventoinnin aikana purettiin Haagasta neljä rakennusta ja kaksi siirrettiin Vuosaareen. Puretut rakennukset olivat 1939 rakennettu A.E. Kaislan suunnittelema aumakattoinen rapattu funktionalistinen hirsirakennus vuonna 1929 rakennettuine talousrakennuksineen, 1956 rakennettu Pohjois-Haagan Esso, jonka Pentti Reikko oli suunnitellut sekä Poutuntien tornimuuntamo. Siirretyt rakennukset kuuluivat Elias- ja Marjatta-kouluille Poutuntiellä.

12 Rakennuskielto, k. 29085/1 1995 (nro 10256) – Helsingin kaupungin kiinteistövirasto, asemakaavaosaston arkisto.

Kartta 2. Nykyisen rakennuskannan käyttöönottovuodet

RAKENTAMISEN HISTORIAA

Haagan rakentumisesta voidaan löytää kolme selkeää ja toisistaan poikkeavaa jaksoa, kuten asemakaavoituksessakin. Rakentamista käsittelevä jakso on jaettu kolmeen ryhmään käyttötarkoitusten perusteella: asuinrakennukset, julkiset rakennukset sekä teollisuus- ja liikerakennukset. Lisäksi on oma lukunsa rakennettuun ympäristöön kuuluvilla katutiloilla ja puistoilla.

Asuntorakentaminen ja yleisiä huomioita rakennuskannasta

Haaga on leimallisesti ja lukumääräisesti asuntokaupunginosa. Haagan rakennuksista 65% (337 kpl) on kivirakenteisia asuinkerrostaloja (289) tai liike- ja asuinkerrostaloja (48). 75 % Haagan rakennuskannasta on asumiskäytössä.

Villa Furuhäll, Tunnelitie 13 arkkitehti Schulz (HKM kuva-arkisto) 1906. Ainoa säilynyt esimerkki Haagan suurista huviloista (ei suojeltu).

Asuinrakennus Kivihaantie 15 vuodelta 1929. Kaupunkikuvallisen arvonsa takia suojeltu rakennus (sr-1).

Huvilakaupungin rakentuminen 1900–1922

Sonckin vuoden 1901 suunnitelman mukaan rakennettiin joitakin huviloita lähinnä Huopalahden aseman ympäristöön sekä tunnelitien varteen radan molemmin puolin. Roos mainitsee kirjassaan *Haagan kauppalan historia* (1950), että Sonckin suunnitelmaa ei noudatettu käytännön rakentamisessa. Ensimmäiset 20 huvilatonttia myytiin Haagassa vuonna 1906. Ne olivat Johanneslund, Männistö, Fristad, Fjällmo, Metsola, Tallars, Johanneslund a-palsta, Hörnberg, Bergkyan, Furuberg, Hofsta, Halla, Neuvo, Ekars, Hälla, Mauri, Ro, Bergbacka, Aura ja Carlsro. Tulevina vuosina kiinteistöjen muodostuminen jatkui niin, että vuonna 1922, jolloin Haagan Kauppala perustettiin rakennuksia oli jo 287 kappaletta.[13]

Reijola 16c vuodelta 1920.

Pesula, Huopalahden aseman rakennuksia Kylätie 25.

13 Roos 1950 s. 28, 34.

Huvilayhdyskunta oli täten melko vapaasti rakentunut Eliel Saarisen Munkkiniemi–Haaga-suunnitelman julkistamisvuoteen 1915 asti. Saarisen suunnitelma toimi tästä eteenpäin Haagassa käytännössä alueen asemakaavana. Lisäksi rakentamista ohjasivat 1918 vahvistettu rakennusjärjestys sekä rakennuslautakunta, jonka jäseninä toimivat mm. rakennusmestari Johan Johansson, taiteilija ja koulunjohtaja Alex. Federley sekä rautatievirkamies K. J. Enckell.

Steniuksen kauppapuutarhan aikaisia rakennuksia ei Haagassa ole säilynyt[14] eikä sitä edeltäneitä Backaksen tai Korpaksen tilojen rakennuksia. Varhaisimmat säilyneet rakennukset liittyvät huvilarakentamisen kauteen. Jo aikaisemmin mainittu Villa Johannislund oli huviloista ensimmäinen ja pitkään myös suurin rakennus Haagan taajaväkisessä yhdyskunnassa. Säilyneitä rakennuksia tuolta ajalta on ainoastaan Villa Furuhäll oheisrakennuksineen.

Ristolantie 7, Haagan Leipä Oy:n leipomo sekä asuinrakennus, 1930.

Asunto-osakeyhtiö Isonnevantie 5, L. Wilkman 1938.

Haagan kauppalan rakentuminen 1923–1946

Säilyneet kauppalan aikaiset asuinrakennukset ovat 1920- ja 1930-luvuilta. Myös tämän periodin rakennuksia on purettu Haagassa suuri määrä 1950-, 1960- ja 1970-lukujen rakennusvaiheiden aikana. Säilyneet esimerkit kerrostaloista ovat Ristolantie 7, Isonnevantie 5 ja Vihdintie 13. Haagan kauppalaan oli muodostunut 1930-luvulla rakennusluvista päätellen jonkinlainen funkiskaupunki noppamaisine omakotitaloineen. Ainoana säilyneenä esimerkkinä on Steniuksentie 13, koska Pajuniityntie 15 purettiin kesällä 1996. Haagan kauppalan kadonnutta 1930-luvun rakennuskantaa edusti myös Steniuksentie 11:ssä sijainnut elokuvateatteri, jonka Oskar E. Lundell suunnitteli vuonna 1936.

14 Mahdollisesti Tunnelitie 3:n kolme puutaloa ovat olleet kauppapuutarhan oheisrakennuksia.

Ristolantie 15:n piha, Hans Slangus 1959.

Helsingin 29. Kaupunginosan rakentuminen 1947–1996

Suurin osa Haagan rakennuksista – 93% (479 kpl) – on alueliitoksen jälkeen rakennettuja. Nyt inventoitava osa Pohjois-Haagaa sai asemakaavan 1940-luvun lopulla ja rakennukset alueella ovat 1950-luvun alusta. Etelä-Haagan asemakaava on vuodelta 1952 ja ensimmäinen uudisrakennusaalto ajoittuu 1950-luvun puoliväliin. Suurin ja yhtenäisin 1950-luvun kokonaisuus löytyy nyt inventoidun alueen pohjoisimmasta osasta.

Asunto-osakeyhtiö Pappilanmäki, Matkamiehentie 4, Bertel Saarnio 1953.

Rivitalo Mäkipellontie 11, Egon Gadolla 1960.

Toinen selkeästi erottuva rakennusvaihe sijoittuu 1960-luvulle, jolloin rakennettiin paljon ajan hengen mukaisia modernistisia asuintaloja Haagaan. Näistä mieleenpainuvimpia esimerkkejä lienevät Jaakko Laapotin rivitalot Orapihlajatiellä.

Asunto-osakeyhtiö Orakoto talot B, C ja D, Orapihlajatie 21-27, Jaakko Laapotti 1962.

Asunto-osakeyhtiö Orakoto talo A, Orapihlajatie 21-27, Jaakko Laapotti 1962.

Kivihaan rakennuskanta on pääosin peräisin 1960-luvulta ja koko alue on yhtenäisyydessään mainitsemisen arvoinen. Alue rakennettiin maastonmuotoja noudattaen pitkähköillä, usein taitteisilla asuinkerrostaloilla. SPR:n Veripalvelukeskus on alueen suurin ja samalla ainoa julkinen rakennus. Intiimin liikeaukion muodostaa Kivihaantien ja Kivihaankujan kulmauksen liikerakennus. Kivihaka on Hakamäentien ja Etelä-Haagan välistä liikennettä koskevasta läpiajokiellostaan johtuen melko eristyksissä oleva alue, jonka vain harvat tuntevat.

Asunto-osakeyhtiö Kivihaantie 6, Eino Tuompo 1960.

Kartta 3. Keskeisiä rakennussuunnittelijoita

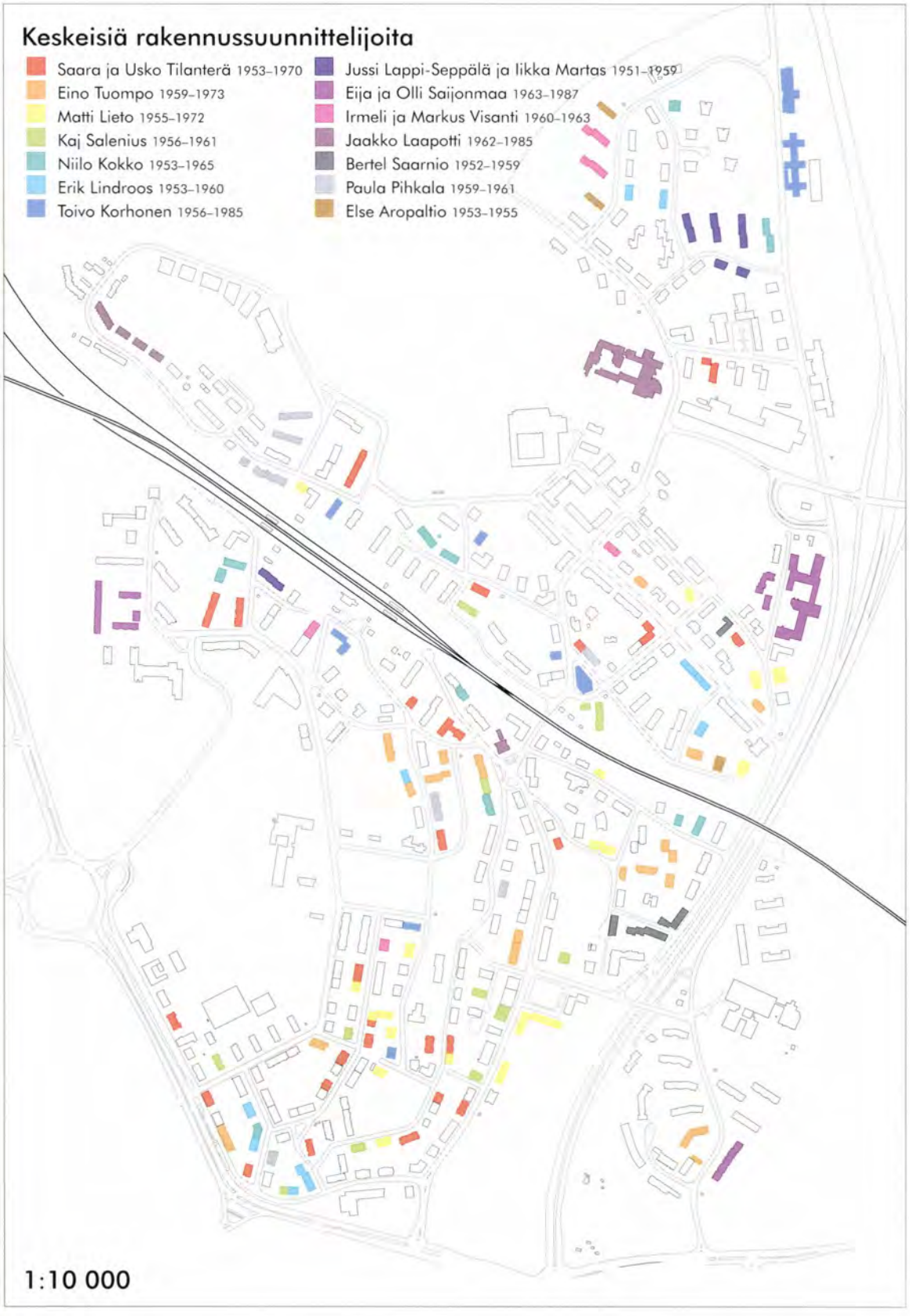

© 403/-97

Julkiset rakennukset

Entinen Haagan kansakoulu, Jussi ja Toivo Paatela 1926.

Koulut

Haagan ala-aste, Steniuksentie 14
Aikaisemmin Haagan kansakoulu
Jussi ja Toivo Paatela 1926
Haagan vanhin koulurakennus, joka edustaa 1920-luvun kivirakentamista Haagassa yhdessä Vähäkallion Elannon (1927) ja Haagan Leipä Oy:n leipomorakennuksen (1929) kanssa.

Lärkan, Woldemar Baeckman 1961.

Haagan ammattikoulu, Timo ja Tuomo Suomalainen 1964.

Gymnasiet Lärkan (ent. Nya Svenska Lärovärket), Isonnevantie 22
Aikaisemmin Nya Svenska Lärovärket
Woldemar Baeckmanin 1961 suunnittelema ruotsinkielinen koulu Haagan 1952 asemakaavan jälkeiseltä toiselta rakennuskaudelta

Helsingin II Normaalikoulu (ala-aste), Isonnevantie 16
entinen Kylänevan kansakoulu
Ferd. Salokangas 1961, laajennus Aarne von Boehm 1981–1984

Haagan ammattikoulu, Ilkantie 3
Timo ja Tuomo Suomalainen 1964

Helsingin II Normaalikoulu (ylä-aste ja lukio), Mäkipellontie 19
Aikaisemmin Yhteisnormaalilyseo ja Helsingin II normaalilyseo
Raili Hietanen 1967

Haaga Instituutin ammattikorkeakoulu, Pajuniityntie 11
Eija ja Olli Saijonmaa 1968–1990
Useassa vaiheessa laajennettu instituuttirakennus, jossa toimii hotelli- ja ravintola-alan ammattikorkeakoulun lisäksi hotelli, kongressikeskus ja kolme ravintolaa.

Helsingin Suomalainen Yhteiskoulu (ala-aste, ylä-aste ja lukio), Isonnevantie 8
Kaija ja Heikki Sirén 1970

Elias- ja Marjatta-koulut (rakennukset osittain siirretty kesällä 1996), Poutuntie 12
Pauli Lindström 1991, vanhemmat parakit tuntemattoman suunnittelijan
Elias-koulu on Steiner-pedagogiikkaa noudattava yksityiskoulu, joka muutti kesällä 1996 Eiraan. Tontilla olleet ja vielä olevat parakit on myyty ja tilalle aiotaan rakentaa uudisrakennus Marjatta-koulua varten, joka on kehitysvammaisten Steiner-koulu.

Päiväkodit

Päiväkoti Kyläneva, Steniuksentie 16
Helsingin kaupungin rakennusvirasto, talorakennusosasto (HKR), Sakari Siitonen 1962

Asunto-osakeyhtiö Haaga-Salvan päiväkoti, Haagan urheilutie 5
Mikko Honkanen 1972

Tonttula ja Tomtebo lasten päiväkodit, Laajasuontie 5-7
HKR, K. Kellokoski ja Ossi Leppämäki 1977

Etelä-Haagan leikkikentän päiväkoti, Isonnevantie 16B
HKR, K. Kellokoski 1978

Vanhainkodit

Riistavuoren palvelukeskus, Isonnevantie 28
HKR, Sakari Siitonen 1963

Pohjois-Haagan vanhustentalo, Krankantie 2
Markus Tavio 1966

Vanhainkoti, Matkamiehentie 2
Aino ja Pekka Laurila 1967

Helander-koti, Mäkipellontie 22–24
Laila Niemioja 1969
Ilmari Helanderin vanhusten säätiön vanhainkoti Helsingin II normaalikoulun vieressä.

Stiftelsen Trygga Åldringbostäder, Kauppalantie 9
Matti Lieto 1969

Olaus Petri pensionärshem, Steniuksentie 4
Kurt Simberg 1978

Kartta 4. Julkisia rakennuksia

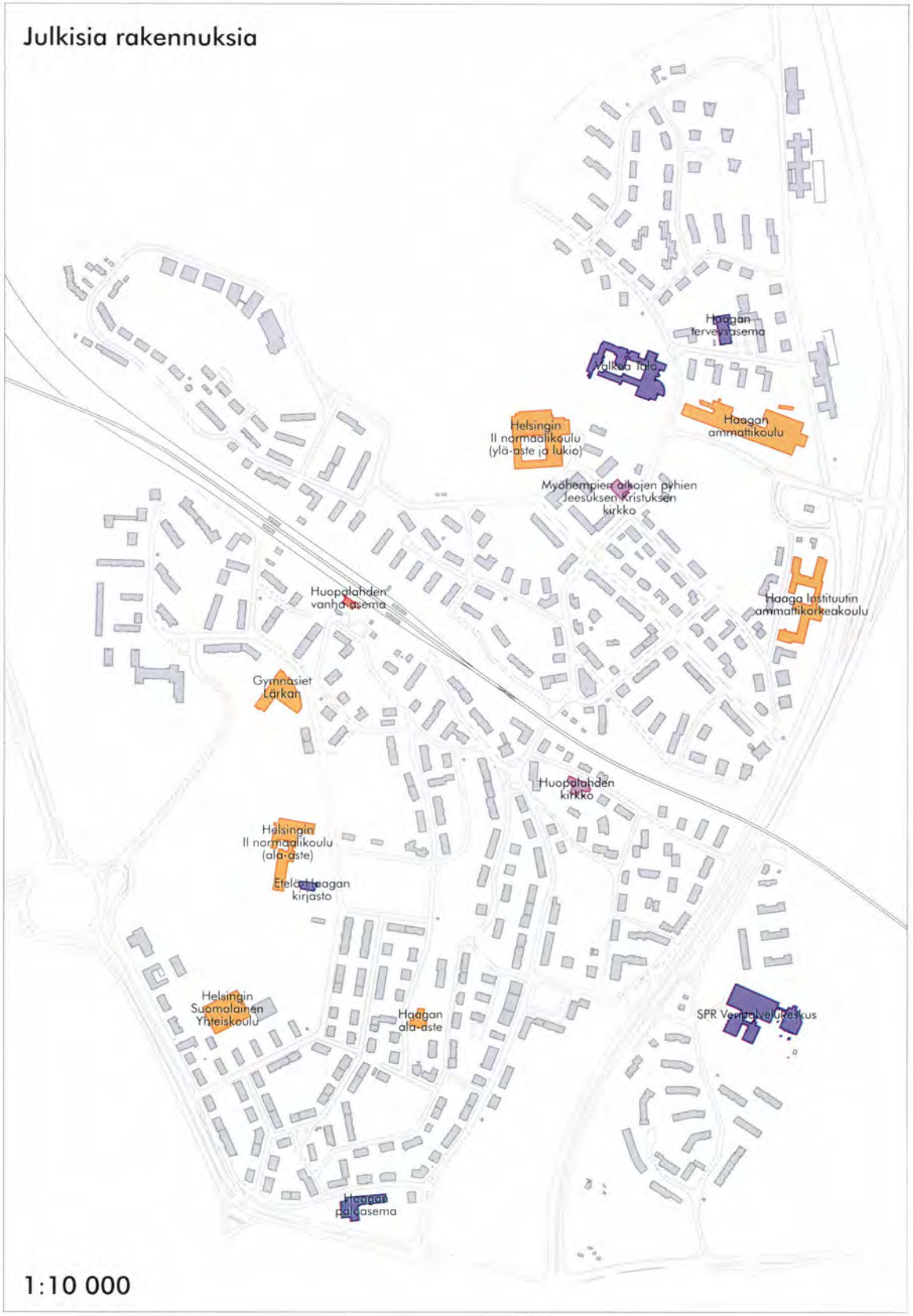

© 403/97

Muut julkiset rakennukset

Huopalahden vanha asema, Kylätie 25
Tuntematon suunnittelija 1902

Huopalahden kirkko 1908–1986.

Huopalahden kirkko, Vespertie 12
Aikaisemmin nuorisoseurantalo "Suomalaisuuden pirtti", seurakuntatalo ja kansakoulu[15]
Tuntematon suunnittelija 1908, Albert Nyberg 1928, Toivo Paatela 1942 sekä Kaisa ja Jussi Vepsäläinen 1986

Huopalahden kirkon kellotapuli, Vespertie 12
A. Nyberg 1932[16]

Haagan poliisiasema, Vihdintie 19
Lasse Björk 1957

Haagan Paloasema, Antero Pernaja 1958.

15 Suosituksia rakennussuojelukohteille esikaupunkialueilla 1986 s. 34.

16 Suosituksia rakennussuojelukohteille esikaupunkialueilla 1986 s. 34.

Haagan paloasema, Vanha Turun maantie 2
Antero Pernaja 1958

Haagan VPK, Isonnevantie 29
Aatto I. Korhonen 1960

Etelä-Haagan kirjasto, Isonnevantie 16b
Aikaisemmin neuvola
Ferd. Salokangas 1961

Matti ja Maija -koti, Steniuksentie 20
Matti Hakala 1961

Myöhempien aikojen pyhien Jeesuksen Kristuksen kirkko, Mäkipellon aukio 2
Heikki Tegelman 1962

Haagan Neurologinen Kuntoutuskeskus NEURO, Mäkipellontie 15
Esa Koivuniemi 1969

SPR Veripalvelukeskus
Veijo Martikainen 1970–1988

Haagan terveysasema, Huovitie 5
Into Pyykkö 1984

Kuulovammaisten Talo (**Valkea Talo**), Ilkantie 4
Jaakko Laapotti 1985

Haagan Työväenyhdistys ry, Yhdistystie 1
Suunnittelurengas, Tuhkanen 1988

Teollisuus- ja liikerakennukset

Haagan puhelinkeskus, Kauppalantie 18
Lars Sonck 1929, Sigurd Johansson 1951

Entinen Huopalahden Elanto, Kauppalantie 2, Väinö Vähäkallio 1927

Myymälärakennus ent. **Huopalahden Elanto**, Kauppalantie 2
Nykyisin kukkakauppa ja Golf Center -myymälä.
Väinö Vähäkallio 1927

Haagan Leipä Oy:n Leipomo, Ristolantie 7
Tuntematon suunnittelija 1929

Asunto-osakeyhtiö Huovitie 3
Martta ja Ragnar Ypyä 1954
Pohjois-Haagan ensimmäisen rakennusvaiheen aikainen liike- ja asuinkerrostalo, jossa on toiminut mm. elokuvateatteri Arita, kahvila ja ravintola.

Haagamarket Sihvonen Oy, Tunnelitie 3–5
Etelä-Haagan liiketalo Oy, Ryytimaantie 4
Toivo Korhonen 1970

Salpa Oy, Pajuniityntie 3
Matti Lieto 1971

Kuljetusristikko Oy, Nuijamiestentie 5
Toivo Korhonen 1972

Rakennus Oy, Pajuniityntie 5
Ilmo Valjakka 1972

Kiinteistöosakeyhtiö Nuijamiestentie 1–3
Kalevi Ruokosuo 1975

Patmos, Kustannus Oy Kuva ja Sana, Pajuniityntie 1
Veli-Pekka Tuominen 1977

Kiinteistöosakeyhtiö Kuljetuskuutio, Nuijamiestentie 5
Toivo Korhonen 1985

Orapihlajatien teollisuusvarastot

Pyynikin Myynti Oy, Orapihlajatie 37
Veikko Malmio 1964

Isku Oy, Paatsamatie 10–12
Unto Ojonen 1964, laajennus Sipponen–Teerenmaa 1985

Tuottajain Kone Oy, Orapihlajatie 41
Kalle Vartola 1965

Uittokalusto Oy, Orapihlajatie 35
Pirkko Salmenkylä 1969

Tuottajain Kone Oy, Orapihlajatie 39
Kalle Vartola 1979

Virsu Oy, Orapihlajatie 33
Pirkko Salmenkylä 1980

Huoltoasemat

Esso-huoltamo, Nuijamiestentie 18
Purettu kesällä 1996
Pentti Reikko 1956

Shell-huoltamo Etelä-Haaga, Vihdintie 21
Aarno Ruusuvuori 1954

Neste-huoltamo Pohjois-Haaga, Ilkantie 12
Raimo Auvinen 1967

Kartta 5. Rakennusten nykyiset käyttötarkoitukset

© 403/97

Katutilat ja puistot

Etelä-Haagan kadut kaartuvat maastomuotoja ja eri aikakausien asemakaavoja mukaillen. Lisäksi suhteellisen suuret korkeuserot aikaansaavat moni-ilmeisen, jopa sokkeloisen katuverkon. Kadut ovat Haagassa kapeita ja katunäkymät lyhyitä, jatkuvasti vaihtelevia.

Haagan nyt inventoidulla alueella on yhteensä 23 nimettyä puistoa ja aukiota. Puistot on merkitty karttaan 6 sivulla 31. Puistojen luonnehdinnat ovat ao. alueteksteissä sivulta 32 alkaen.

Puistot

Angervopuisto (korttelien 29028, 29029 ja 29032 keskelle jäävä puisto)
Haagan puisto
Haagan sankaripuisto
Haagan urheilukenttä
Helsingin keskuspuisto
Kauppalanpuisto
Kylänevan puisto
Laajasuon puisto
Laajasuon urheilukenttä
Leikkipuisto Isonneva (Haagan puiston yhteydessä)
Martinkallio
Nuijamiesten puisto
Orapihlajakallio
Poutun puisto
Riistavuoren puisto
Santavuoren puisto
Strömstadin puisto

Aukiot

Haagan tori
Huopalahden aseman aukio
Linnaleirinaukio
Mäkipellonaukio
Oskelanaukio
Palokaivonaukio

Haagan tori.

Linnaleirin aukio.

Mäkipellon aukio.

Nimettyjen puistojen lisäksi inventointialueella on useita nimeämättömiä puistoja, leikkipuistoja ja istutusalueita:

Rhododendron-puisto (Laajasuon puiston yhteydessä)
Rinteen kääntöpaikka (Rinne-kadun päässä)
Ristolantien–Ahjokujan aukio (kolmioristeys)
Kivihaan kaupparakennuksen aukio (Kivihaantie 4)
Korttelien 29009, 29038, 29050, 29052, 29081, 29088, 29106 ja 29114 keskiosat

Ristolantien–ahjokujan aukio.

Kartta 6. Puistot ja aukiot

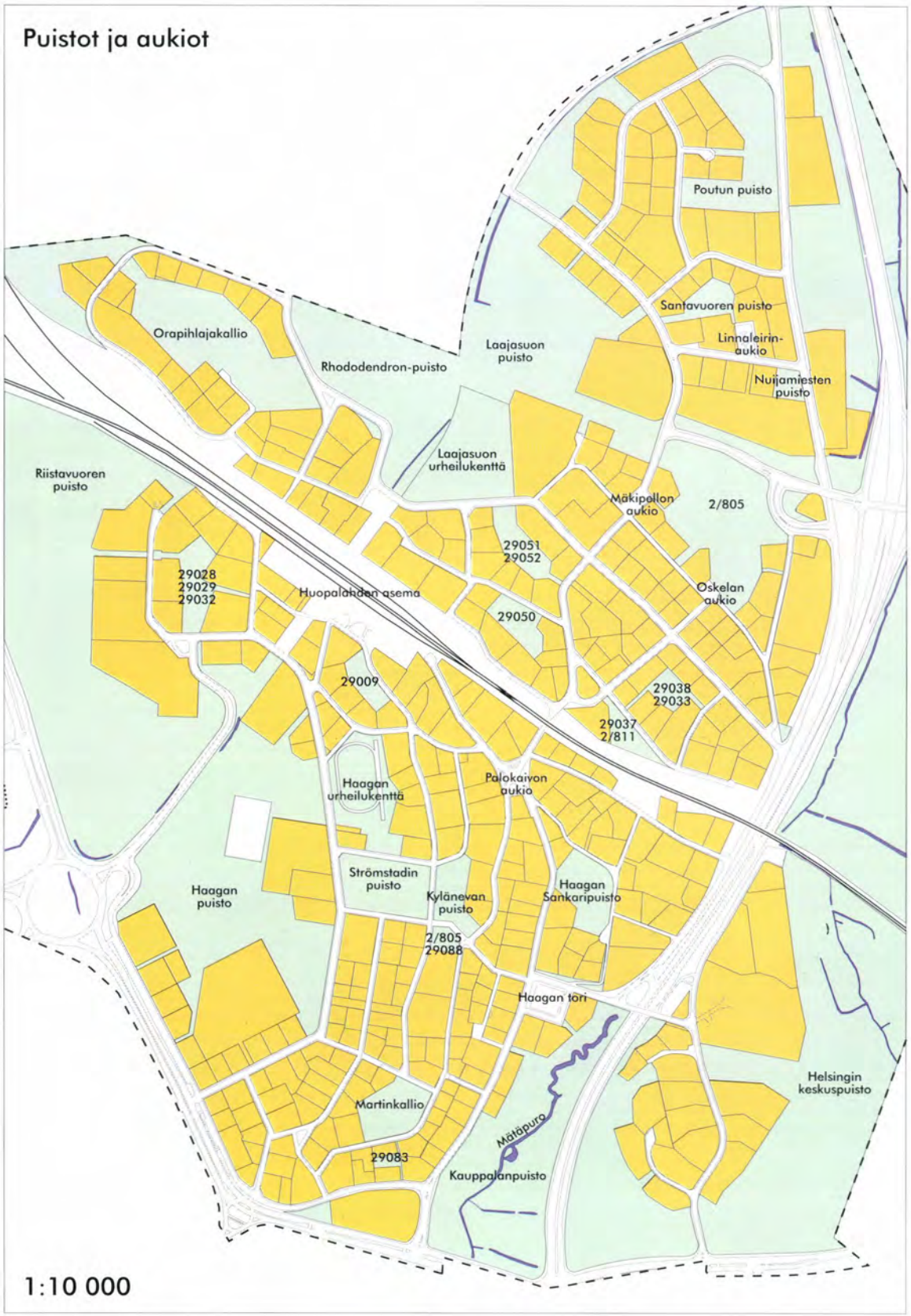

© 403/97

ALUEET

Etelä-Haaga (osa-alue 291)

Pienalue 2912 ("Etelä-Haagan keskiosa")

Vihdintien, Eliel Saarisen tien, rautatien ja Nurmijärventien rajaama alue. Tällä alueella sijaitsevat Haagan vanhimmat korttelit. Aluetta halkoo pohjois-eteläsuuntaisesti neljä pääkatua: Kauppalantie, Steniuksentie, Kylätie ja Isonnevantie. Kauppalantie ja Steniuksentie kohtaavat Palokaivonaukiolla, jonka hahmo periytyy jo Sonckin 1901 huvilakaupunkisuunnitelmasta ja jonka lopullinen muoto on Birger Brunilan suunnitelmasta vuodelta 1945. Muita keskeisiä aukioita alueella ovat Haagan tori ja Huopalahden aseman aukio. Suurten korkeuserojen ja mutkittelevien katujen vuoksi katunäkymät ovat lyhyitä ja vaihtelevia. Alueella on kaksi suurta ja viisi pienempää puistoa. Kauppalanpuisto Mätäpuroineen toimii koko kaupunginosan keskeisimpänä virkistysalueena. Haagan puisto taas on luonteeltaan liikunnallisempi. Haagan urheilukenttä Isonnevantien toisella puolella palvelee samaa käyttötarkoitusta. Pienemmät puistot ovat keskenään hyvin erityyppisiä levähdyspaikkoja. Martinkallio on lähinnä hankalan maastonsa takia rakentamattomaksi jäänyt tontti. Strömstadin puisto sijaitsee Eliel Saarisen Munkkiniemi-Haaga-suunnitelman puistoakselin päätepisteen kohdalla, jota kutsuttiin suunnitelmassa nimellä "Länsi-istutukset". Kylännevan puiston kohdalle Saarinen oli hahmotellut aukiota ja suurten julkisten rakennusten ryhmää. Nykymuodossaan Strömstadin ja Kylännevan puistot toimivat lasten leikkipuistoina ja istuskelupaikkoina ilman varsinaisia muotoistutuksia maaston elementtejä mukaillen. Haagan Sankaripuistolla sen sijaan on selkeä funktio: se toimii sankarihautausmaana sekä muistopuistona. Siinä on symmetrinen muotoistutuksin varustettu hauta- ja muistomerkkiosa sekä metsämäisempi luonnonkivimuurilla rajattu osa.

Alueen rakennuskannasta voisi aikaisemmissa kappaleissa jo sanotun lisäksi mainita Bertel Saarnion ja Eino Tuompon suunnittelemat rakennusryhmät. Kartassa 3 sivulla 20 on Saarnion taloryhmä merkitty mustalla ja Tuompon oranssilla (Saarnion alueen vieressä). Julkisista rakennuksista alueella sijaitsevat Huopalahden kirkko ja asema, Haagan paloasema sekä neljä koulua.

Pienalue 2913 ("Etelä-Haagan pohjoinen osa")

Rautatien, Eliel Saarisen tien, Kanukalliontien, Metsäläntien ja Nurmijärventien rajaama alue, joka yhdessä edellisen pienalueen kanssa muodostaa Haagan huvilakaupungin aikaiset osat. Radan pohjoispuolella sijainneesta kauppapuutarhasta on vielä jäljellä kolme puurakennusta heti rautatien alittavan tunnelin oikealla puolella Palokaivon aukiolta tultaessa. Muita vanhoja rakennuksia alueella ovat Villa Furuhäll, Oskelantie 4 ja 4a.

Alue on asuinkerrostalovaltaista. Mäkipellontiellä on ryhmä suurehkoja rivitaloja. Tunnelitien, Ryytimaantien ja Oskelantien risteystä hallitsee Toivo Korhosen suunnittelema vuonna 1971 rakennettu Haagamarket. Alueen merkittävimmät julkiset rakennukset ovat Haaga Instituutti, Helsingin II normaalikoulu ja Myöhempien aikojen pyhien Jeesuksen Kristuksen kirkko (Haaga Branch). Lisäksi alueelta löytyvät Helander-koti, Kuntoutuskeskus Neuro, Tonttula ja Tomtebo päiväkodit sekä kolme toimistotaloa Pajuniityntie 1, 3 ja 5.

Pienalue 2914 ("Orapihlajakallio")

Rautatien, Vihdintien, Orapihlajatien, Kanukalliontien ja Eliel Saarisen tien rajaama alue. Orapihlajakallion kaava on muuta Etelä-Haagaa myöhäisempi samoin rakennuskanta suurelta osin. Alueella on kaksi 1920-luvun rakennusta. Loput rakennukset ovat 1960–1990-luvuilta. Orapihlajakallion eteläpuolella on ryhmä rivitaloja neljältä eri

vuosikymmeneltä. Rivitaloista voisi mainita Ilmo Valjakan Asunto-osakeyhtiö Orapihlajatie 13 vuodelta 1962, Jaakko Laapotin Asunto-osakeyhtiö Orakoto, Orapihlajatie 21–27 samalta vuodelta, Veijo Hurmerinnan Asunto-osakeyhtiö Orapihlajakuja 6 vuodelta 1971, Eero Kostiaisen Asunto-osakeyhtiö Pihlaja-Salpa, Orapihlajatie 29 vuodelta 1985 sekä uusimpana tulokkaana Kenneth Danielsenin Asunto-osakeyhtiö Haaganrinne, Orapihlajatie 28 vuodelta 1994.

Pienalue 2915 ("Riistavuori")

Vihdintien, rautatien, ja Eliel Saarisen tien rajaama alue. Alue sisältää mm. Pitäjänmäen liikenneympyrän, Riistavuorenkujan ja Angervontien kerrostalot sekä Riistavuoren vanhusten palvelutalon. Vanhimmat rakennukset alueella ovat rautatiealueella oleva asuintalo vuodelta 1914 ja sen piharakennus. Alue on samoin kuin Orapihlajakallio 1960-luvulla uudelleen kaavoitettu. Alue on pääasiassa 1960-luvun alkupuolella rakennettu; asuinkerrostalot pääasiallisena rakennustyyppinä. Eija ja Olli Saijonmaan sekä Saara ja Usko Tilanterän rakennusryhmät mainittakoon näkyvimpinä (kartta 3 sivulla 20 punaiset ja violetit talot). Riistavuorenkujan päässä on uusi pistetalo vuodelta 1984.

Kivihaka (osa-alue 292)

Pienalue 2920

Alue käsittää koko Kivihaan. Sen rakennettu osa muodostaa saarekkeen Helsingin keskuspuistoon. Kivihaankujan kerrostaloryhmä on suojaisa kaartuvien talorunkojen reunustama alue, jonka keskellä on pieni metsämäinen puisto (nimeämätön). Nurmijärventien läheisyys vaivaa Kivihaanpolun ja Kivihaantien pohjoispään taloja. Keskellä suuri SPR:n Veripalvelukeskus jakaa alueen kahtia. Kivihaantien itäpuoliset talot ovat oma erillinen ryhmänsä. Kivihaan 1960-luvulla rakennetut asuinkerrostalot muodostavat yhtenäisen ja rauhallisen ympäristön yhdessä hyvinhoidettujen pihojen kanssa.

Pohjois-Haaga (osa-alue 293)

Pienalue 2932 ("Santavuori")

Eliel Saarisen tien, Nuijamiestentien ja Metsäläntien rajaama alue, jonka yhtenäinen kerrostalokanta ja maaston muodot aikaansaavat ehyen maisemakokonaisuuden. Suurin osa alueen kerrostaloista on rakennettu 1950-luvun alussa. Suurimman ryhmän sai aikaan likka Martas Santavuorentielle vuosina 1952–1953. Lisäksi mm. Erik Lindroos, Else Aropaltio sekä Irmeli ja Markus Visanti ovat suunnitelleet pari taloa kukin tälle alueelle. Alueen keskellä on 1967 rakennettu Pohjois-Haagan vanhustentalo. Muita julkisia rakennuksia ovat Timo ja Tuomo Suomalaisen suunnittelema Haagan ammattikoulu (1964), Into Pyykön Haagan Terveysasema (1984) ja Jaakko Laapotin Valkea Talo (1985). Santavuorentien, Krankantien ja Poutuntien kerrostaloalue on oma kokonaisuutensa mäen päällä. Huovitien alue taas sijaitsee laaksossa ja sen keskeinen osa on Linnaleirin aukio, jota reunustaa Martta ja Ragnar Ypyän Asunto-osakeyhtiö Huovitie 3 liikehuoneistoineen. Huovitie kolmessa sijaitsi myös elokuvateatteri Arita vuoteen 1986 asti[17]

Alueella on neljä puistoa ja niiden lisäksi metsämäisiä alueita. Santavuoren ja Poutun puistoissa on myös leikkipuistot.

17 Oittinen–Tepponen 1989 s. 39.

Pienalue 2934 ("Nuijamiestentien alue")

Nuijamiestentien ja Nurmijärventien väliin jäävä alue. Alueella on kolme liike- ja toimistorakennusta kaksi Toivo Korhosen suunnittelemaa 1970- ja 1980-luvuilta (Kuljetuskuutio ja Kuljetusristikko) ja Kalevi Ruokosuon Kiinteistöosakeyhtiö Nuijamiestentie 1-3 (1975). Alueen varhaisimmassa vahvistetussa asemakaavassa tämä alue oli tarkoitettu asuinkerrostaloille, kuten Nuijamiestentien toinenkin puoli. Nurmijärventien läheisyys ja melko vilkasliikenteinen Nuijamiestentie (läpiajoliikennettä) olisivatkin aiheuttaneet asumiselle merkittävän haittatekijän. Suuret punatiiliset toimistotalot rajaavat asuinaluetta ja suojaavat sitä liikenteen melulta. Nuijamiestentien suuret toimistotalot ja Haaga Instituutti ovat näkyvimmät rakennukset Haagaa Nurmijärventietä pitkin lähestyttäessä.

Kartta 7. Pienaluejako

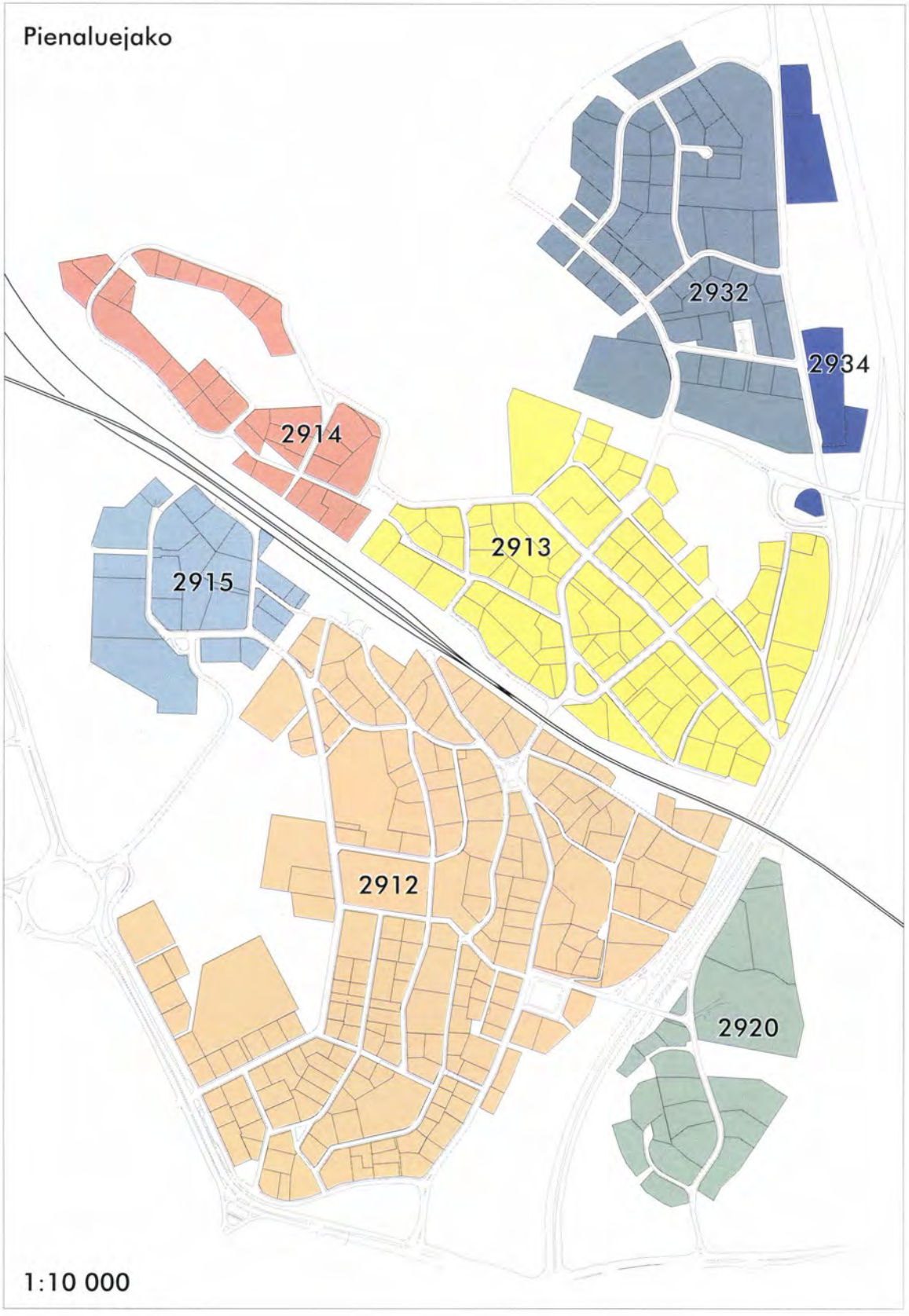

INVENTOINTI 1996

Tämän inventoinnin teki Helsingin kaupunkisuunnitteluviraston ja Helsingin kaupunginmuseon tilauksesta Arkkitehtuuritoimisto Brantberg–Lindh–Lunkka. Toimistossa käytännön toteutuksesta vastasivat arkkitehdit Tommi Lindh, Arto Hujanen ja arkkit.yo Hannu Lunkka. Tilaajan puolesta työtä valvoivat toimistopäällikkö Leena Tuominen kaupunkisuunnitteluvirastosta ja arkkitehti Minna Aarnio kaupunginmuseosta.

Rajaus

Nyt inventoitu alue käsittää Helsingin 29. kaupunginosan Etelä-Haagan osan lukuun ottamatta Lapinmäen aluetta Vihdintien länsipuolella, Kivihaan sekä Pohjois-Haagasta Eliel Saarisen tien eteläpuoleisen alueen (Kaupunginosan 29 (Haaga), peruspiirin 203 (Haaga), osa-alueen 291 (Etelä-Haaga) pienalueet 2912, 2913, 2914 ja 2915, osa-alue 292 (Kivihaka) kokonaan sekä osa-alueen 293 (Pohjois-Haaga) pienalueet 2932 ja 2934).

Ajallista rajausta ei ole, vaan kaikki alueen rakennukset on inventoitu.

Rakennetun ympäristön inventointi käsittää kaikki rakennuksiksi luokiteltavat kohteet. Myös ne, joilla ei ole kaupungin tietojärjestelmässä omaa numeroa. Kohteille, joille emme ole löytäneet vastinetta rekisteristä on annettu oma numero, joka pätee ainoastaan tämän inventoinnin yhteydessä. Rakennettuun ympäristöön kuuluvat mm. muuntamot, kioskit, sillat ja katokset. Kaikille emme ole antaneet omaa rakennusnumeroa, vaan ne esiintyvät lähimmän rakennuksen inventointikortissa kohdassa **ympäristö**. Rakennusten lisäksi kirjattiin tässä teksteissä mainitut, merkittäviksi katsotut katutilat, dominantit (esim. päätepisteaiheet) ja erikseen luetteloimattomat kadunkalusteet, veistokset ja viheralueet, joilla katsottiin olevan erityistä merkitystä.

Mitä tietoja kerättiin?

Microsoft Access 2.0 tietokantaohjelmalla laadittiin inventointitietokanta, johon ajettiin ensin perustiedot kaikista rekisterissä olevista rakennuksista KT-Tietokeskuksen toimittamasta ASCII-muotoisesta rakennuspalvelutiedostosta. Inventointitietokannan muodostavat seuraavat osat:

1. taulukot
   - rekisteri
   - arkisto
   - maasto
   - valokuva
2. lomakkeet
   - rekisteri
   - arkisto
   - maasto (sisältää valokuvalomakkeen)
3. raportit
   - väliraportti
   - loppuraportti
   - valokuvaluettelo
4. makrot ja modulit
   - käytännön työtä helpottaneita sovelluksia

Tietokannan osat muodostavat inventoinnin rungon. Rekisteriaineistolla täydennetty arkistotaulukko ja lomake olivat mukana mikrofilmiaineistoa läpikäytäessä.

Arkistot

Suomen rakennustaiteen museo (SRM)
- Arkkitehti-lehden vuosikerrat 1903–1996
- Rakennustaito-lehden vuosikerrat 1906–1996
- Arkisto (valokuvat, arkkitehtuurikilpailut, tiedot arkkitehdeista)
- Kirjallisuus

Helsingin kaupungin tietokeskus, kaupunginarkisto (HKA)
- Vanhat asemakaavat
- Vanhat rakennukset

Helsingin kaupunginmuseo (HKM)
- Vanhat valokuvat
- Kirjallisuus

Helsingin kaupungin kaupunkisuunnitteluvirasto (KSV)
- Asemakaavat
- Kirjallisuus

Helsingin Yliopiston kirjasto (HYK)
- Kirjallisuus

Museovirasto, rakennushistorian osasto (MV/Rho)
- Suojellut rakennukset

Rakennusvalvontavirasto (RVV)
- Pääpiirustukset

Helsingin kaupunginkirjasto (HKK)
- Alue- ja paikallishistoriat

Muut
- Osuusliikkeet
- Seurakunnat
- Erikoismuseot
- Kaupunginosayhdistykset
- VPK:t

Tämän tekstit lopussa on kirjallisuusluettelo, johon on koottu tässä inventoinnissa käytetty lähdekirjallisuus.

Maastotyön yhteydessä inventoitavat rakennukset valokuvattiin. Valokuvauksessa ei kapeiden katujen ja korkeiden rakennusmassojen takia pyrittykään suoriin frontaalikuviin. Usein tiukoistakin kulmista otettujen kuvien pääperiaatteena oli tunnistettavuus ja kohteiden mahduttaminen kuva-alalle. Valokuvauksessa käytettiin perspektiivinkorjausta, joten kuvat ovat julkaisukelpoisia.

Tuotettu materiaali

Tässä inventoinnissa tuotettu seuraavat asiakirjat:

Yleisteksti (tulostettuna A4 + tiedostona [29.WPD])
On tämä raportti liitteineen (teemakartat ja valokuvat).

Inventointitietokanta [29.MDB]
Rekisteri-, arkisto- ja maastotaulukot sekä selailulomake
Väli- ja loppuraportit sekä valokuvaluettelot
Monta sataa sivua sisältävää kohdekortistoa ei tulosteta valmiiksi, vaan sitä on tarkoitus käyttää koneellisesti tai niin, että vain tarpeelliset kortit tulostetaan.

Valokuvanegatiivit ja -pinnakkaiset
Kansiossa filminumerojärjestyksessä niin, että ensin ovat kuvaluettelot tulostettuina sitten pinnakkaiset ja viimeisenä negatiivit.

Kaupunginosakartta (tulostettuna 1:4000 ja tiedostona [29.DWG->29.DGN])
Karttaan on merkitty kaupunginosan ja alueiden rajat ja numerot, inventoidut rakennukset käyttöönottovuosi-, käyttötarkoitus- ja suojelumerkintöineen. Lisäksi karttaan on merkitty valokuvien ottopaikat filmi- ja kuvanumeroineen.

LUKUOHJE

Inventointitietokanta [29.MDB] loppuraportti

Rekisteritiedot

Kaupunginosa-kohdassa on kaupunginosan numero ja nimi. Mikäli rakennus sijaitsee tontittamattomalla alueella lukee tässä kylän numero ja nimi.

Kortteli/Tontti/Rno-kohdassa esiintyvät rakennusrekisterin sijaintitiedot tässä järjestyksessä. Rakennusnumerointi on tietokannan ensimmäinen hieman ongelmallinen kohta. Aina kun rakennuksella on numero rakennusrekisterissä ja se vastaa kantakartan numerointia, on sitä käytetty. Jos rakennuksella on numero rakennusrekisterissä, mutta ei kartalla tai kartan numerointi on sekava, on rakennus sijoitettu koordinaattitietojen perusteella paikoilleen. Nämä tapaukset ovat todennäköisesti kaikki oikein, joten inventoinnin käyttö lähteenä tältä osin on turvallista. Hankalin ryhmä ovat rekisteristä puuttuvat rakennukset ja rakennukset, jotka ovat rekisterissä ja kartalla, mutta eivät enää luonnossa. Tältä osin olemme toimineet seuraavasti: löydetyt rekisteristä puuttuvat rakennukset ovat saaneet uuden numeron, joka on 9000 + edellistä tontilla käytössä ollutta numeroa seuraava numero.

Osoite on rakennusrekisterissä oleva osoite tai jos se sieltä on puuttunut tai rakennus meidän lisäämä, on osoite itse annettu, mutta samassa formaatissa.

Omistajatieto tulee suoraan rakennusrekisteristä.

Kerrosluku mp/ma tarkoittaa maanpäällisten ja maanalaisten kerrosten lukumäärää. Nämä tiedot perustuvat rakennusrekisterin vastaaviin tietoihin, joita on korjattu kenttä- ja arkistohavaintojen perusteella. Kerroslukutiedot ovat varsin luotettavia ja tarkempia kuin rekisterissä.

Kohdetyyppi-kohdassa on ensin käyttötarkoitusluokitusnumero rakennusrekisteristä ja sen jälkeen numeron selitys selväkielisenä omasta taulukostamme.

Käyttöönottovuosi on aina rakennusrekisteriin merkitty vuosi. Rekisterimerkintää ei ole lähdetty tässä yhteydessä korjaamaan, vaikka ilmeistä ristiriitaa arkistotietojen kanssa esiintyisikin. Myöhemmin tulevaa suunnitteluvuotta ja käyttöönottovuotta vertaamalla selkeät rekisterivirheet on helppo havaita.

Arkistotiedot

Kohde on asuinkerrostalojen kohdalla yleensä taloyhtiön nimi. Julkisten ja muiden rakennusten kohdalla on käytetty sitä nimeä, joka esiintyy piirustuksissa tai muissa asiakirjoissa. Kohde-sarake voi olla myös tyhjä.

Suunnitteluvuosi on yleensä pääpiirustusten päiväysvuosi.

Suunnittelija-sarake koostuu kolmesta osasta: suunnittelijan koulutuksesta, etunimestä ja sukunimestä tässä järjestyksessä. Jos jotain näistä tiedoista ei ole saatu selville, on puuttuva tieto merkitty tähdellä (*).

Muut suunnittelijat -sarakkeeseen on merkitty muut suunnittelijat tai toimisto, jos piirustuksista ilmenee useampia suunnittelijoita. Joissakin tapauksissa on suunnittelija jäänyt tuntemattomaksi, mutta tunnettu suunnitteluinstanssi (esim. HKR) on merkitty tähän sarakkeeseen. Muut suunnittelijat -sarake voi olla tyhjä.

Nykyinen käyttö kertoo inventoinnin yhteydessä todetun rakennuksen nykyisen käyttötarkoituksen.

Alkuperäinen käyttö perustuu pääpiirustusten tai muiden arkisto- tai kirjallisuuslähteiden tietoon rakennuksen ensimmäisestä pääasiallisesta käyttötarkoituksesta.

Muutokset-kohtaan on merkitty keskeisimmät rakennuslupaa edellyttäneet muutokset. Rakennusvalvontaviraston arkiston pääpiirustuksista löydetyt muutokset on merkitty suunnittelija- ja vuosilukutietoineen. Inventoinnin yhteydessä todetut muutokset on merkitty ilman viitettä esimerkiksi "ikkunat vaihdettu kesällä 1996". Muutosmerkintöjä tehtäessä ei ole pyritty täydelliseen piirustusluetteloon. Merkittäviä muutoksia kirjattaessa ei useinkaan ole voitu kontrolloida niiden toteutumista käytännössä. Toisaalta kaikista kentällä havaituista muutoksista ei ole tehty asianmukaisia rakennuslupapiirustuksia tai niitä ei ole rakennusvalvontavirastossa. Muutosmerkinnät tässä kohdetiedostossa ovat siis mainintoja löydetyistä muutoslupapiirustuksista, mutta eivät välttämättä käytännössä toteutuneita muutoksia. Maastohavainnot ovat tässä suhteessa luotettavampia.

Perustusmateriaali -sarakkeen täyttö pohjautuu pääpiirustusten materiaalimerkintöihin. Luonnonkiviperustusten osalta kohdetiedostossa saattaa esiintyä epätarkkuuksia, koska piirustusmerkintöjen toteutumista käytännössä ei ole voitu tässä yhteydessä tarkistaa. Luonnonkivisiksi merkityt perustukset saattavat siis olla sittenkin betonisia tai betonivahvistettuja.

Runko-sarakkeen merkintä on mahdollisimman yksiselitteinen kantavan rakennusaineen ja rakenteen tyyppi. Yleisimmin käytetyt tyypit ovat tiilimuuri-, seka-, betonipilari- ja betoniseinärunko. Runkotyyppi on merkitty normaalikerroksen mukaan eli esim. liikehuoneistojen suuria näyteikkunoita ja tiloja kantavat betonirakenteet on jätetty merkitsemättä, jos rakennuksen kaikkien muiden kerrosten kantava runko on tiilimuuri-tyyppiä. Sekarunko tarkoittaa kaikkia erilaisia tiilimuurirunkojen ja betonipilarirunkojen yhdistelmiä. Runkotyypit on haettu pääpiirustuksista.

Arkistotäyttäjä, pvm -kohdassa ovat arkistotietojen keräämisestä vastanneiden nimet ja päiväys.

Maastotiedot

Maastotiedot ovat maastossa tehtyjä materiaali- ja värihavaintoja sekä muita maastossa havaittavia tietoja sisältävä ryhmä. Useimpien rakennusosien kohdalla ovat sekä materiaali että värikentät. Julkisivumassat ja ikkunajako ovat poikkeuksia, sillä niissä on vain yksi suurempi kenttä luonnehdinnalle.

Sokkeli tarkoittaa varsinaisen seinämateriaalin ja maanpinnan välistä osaa, jonka materiaali ja väritys usein poikkeaa muusta seinästä.

Kivijalka tarkoittaa yleisessä kielenkäytössä samaa kuin sokkeli. Tässä inventoinnissa sillä tarkoitetaan yleensä maantasokerroksen muusta julkisivusta poikkeavaa käsittelyä. Vrt. kivijalka-kauppa tai kivijalka-liike.

Seinät tarkoittaa katujulkisivua. Tämä kohta kertoo rakennuksen pääasiallisen julkisivumateriaalin ja -värin.

Sisäpiha-kohta (pihajulkisivu) on täytetty vain, jos rakennuksella on selkeästi erottuva ns. pihanpuoli, joka umpinaisissa kaupunkikortteleissa usein on saanut myös erilaisen värityksen kuin katupuoli.

Julkisivumassat-kohtaan merkitään esimerkiksi erkkerit ja muut julkisivun sisennykset tai ulokkeet.

Koristeet mainitaan, jos niitä on.

Ikkunat kertoo ikkunoiden pääasiallisen puitemateriaalin väreineen.

Ikkunajako on esimerkiksi ruutujen lukumäärä tai muu pääasiallista ikkunajakoa kuvaava termi.

Ovet-kohdassa tarkoitetaan pääsisäänkäynnin ovea ja joskus myös muita maantasokerroksen ovia.

Portaali on pääsisäänkäyntiä korostava kehystys, katos tai muu aihe.

Parvekkeet ja **tuuletusparvekkeet** kohtiin on merkitty parvekkeiden kaiteiden pääasiallinen rakennusaine ja väri.

Kate lienee yksiselitteinen rakennusosa. **Kattomuoto** voi joskus olla useampisanainen, jos kohteen kattomaailma on monimuotoinen tai moniselitteinen. Toisinaan kattomuotoa on kuvattu lisäksi kohdassa erityispiirteet.

Porrashuoneet -kohdassa mainitaan erityistä huomiota saaneet porraskäytävät maantasokerroksen osalta. Tarkempi porrashuoneiden selvitys olisi edellyttänyt kulkulupia rakennusten sisälle ja huomattavan määrän valmistelevaa työtä. Tästä syystä porrashuoneiden tarkastelu rajoittuu pääsisäänkäynnin oven läpi näkyvään osaan.

Kohdissa **havainnot** ja **erityispiirteet** kerrotaan inventoinnin yhteydessä havaituista erityisistä piirteistä ja korostuneista luonneominaisuuksista. Varsinaiset rakennusten tyyliym. luonnehdinnat on esitetty yleistekstissä.

Ympäristö-kohta on täytetty, jos rakennuksen välittömässä läheisyydessä tai esimerkiksi pihalla on jotain merkillepantavaa (esim. veistos tai muistomerkki) tai jos arkistosta on löytynyt pihasuunnitelma suunnittelijatietoineen.

Säilymisedellytykset mainitaan vain, jos rakennuksen kunto on silmämääräisesti arvioiden heikko tai jos tietoon on tullut kaavoituksen tai rakennussuunnittelun aiheuttamaa painetta rakennuksen radikaaliin muuttamiseen tai purkamiseen.

Lähteet ovat kirjallisia lähteitä. Tässä inventoinnissa käytiin johdonmukaisesti läpi kaikki Arkkitehti- ja Rakennustaito-lehden vuosikerrat ja löytyneet artikkelit on mainittu tässä kohdassa. Kaikki tietoomme tulleet artikkelit, tutkimukset ja julkaisut on mainittu viitteinä tässä kohdassa. Tarkempi kirjallisuusluettelo on tämän johdantotekstin lopussa.

Liitteisiin kuuluu yleisteksti automaattisesti. Jos kohteeseen liittyy jokin muu liite, se mainitaan tässä kohdassa.

Filmi-/kuvanumero on sen filmirullan ja kuvan numero, jossa tämän inventoinnin yhteydessä otettu valokuva kohteesta sijaitsee. Kaikki kohteet on kuvattu. Lisäksi käytiin läpi kaupunginmuseon valokuva-arkiston topografiset kokoelmat alueen osalta.

Maastotäyttäjä, pvm -kohdassa ovat maastotietojen keräämisestä vastanneiden nimet ja päiväys.

LÄHTEET JA KIRJALLISUUS

Painamattomat lähteet

Helsingin yliopisto, Suomen historian laitos:
Piirainen, Outi, Pohjois-Haagan rakentaminen vuosina 1945–1965. Pro gradu -tutkielma 1983.

Painetut lähteet ja kirjallisuus

Genius Loci, Otto-I. Meurmanin 90-vuotisjuhlakirja. Helsinki 1980.
Haagaa ja haagalaisia. Helsinki 177.
Haagan albumi – Hagas album. Helsinki 1972.
Harvia, Yrjö, *Helsingin esikaupunkiliitos I–III*. Helsinki 1936–40.
Helander, Vilhelm – **Sundman**, Mikael, *Saneeraus suomalaisessa kaupungissa*. Helsinki 1972.
Helsingin kadunnimet 1. Helsingin kaupungin julkaisuja 24. Helsinki 1970.
Helsingin kadunnimet 2. Helsingin kaupungin julkaisuja 32. Helsinki 1979.
Helsingin kaupungin historia I–V.
Helsingin kiinteistökartta 1:10 000. Helsinki 1992.
Helsingin lähiöt. Helsingin esikaupunkien kerrostaloalueiden keskeiset piirteet ja kehittämistarpeet. Helsingin kaupungin kaupunkisuunnitteluviraston yleiskaava-osasto YB:9/81.
Helsinki jota ei rakennettu, Toteutumattomia suunnitelmia neljältä vuosisadalta. Helsinki 1981.
Helsinkiä ja helsinkiläisiä. Sanoma Oy 1961.
Mikkola, Kirmo, *Eliel Saarinen aikansa kaupunkisuunnittelunäkemysten tulkkina – Suomen aika*. Espoo 1984.
Oittinen, Riitta – **Tepponen** Pirkko, *Pohjois-Haaga*, Pohjantähti Helsingissä. Helsinki 1989.
Pukkio, Maaretta, *SDP 70 vuotta Haagassa*. Novoprint 1975.
Roos, John. E., *Haagan kauppalan historia*. Helsinki 1950.
Saarinen, Eliel, *Munkkiniemi–Haga ja Suur-Helsinki*, tutkimuksia ja ehdotuksia kaupunkijärjestelyn alalta. Helsinki 1915.

